

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

LÊ THỊ HẠNH

**TẠO BIỂU TƯỢNG ĐỊA LÍ CHO HỌC SINH
BẰNG PHƯƠNG TIỆN DẠY HỌC QUA DẠY HỌC
ĐỊA LÍ TỰ NHIÊN VIỆT NAM Ở TRƯỜNG
TRUNG HỌC PHỔ THÔNG**

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

Thái Nguyên, 2015

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

LÊ THỊ HẠNH

**TẠO BIỂU TƯỢNG ĐỊA LÍ CHO HỌC SINH
BẰNG PHƯƠNG TIỆN DẠY HỌC QUA DẠY HỌC
ĐỊA LÍ TỰ NHIÊN VIỆT NAM Ở TRƯỜNG
TRUNG HỌC PHỔ THÔNG**

Chuyên ngành: Lý luận và phương pháp dạy học môn Địa lí

Mã số: 60.14.01.11

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC

TS. Nguyễn Phương Liên

Thái Nguyên, 2015

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi, các số liệu và kết quả nghiên cứu nêu trong luận văn là trung thực, được các đồng tác giả cho phép sử dụng và chưa từng được công bố trong bất kì một công trình nào khác.

Thái Nguyên, tháng 04 năm 2015

Tác giả luận văn

Lê Thị Hạnh

**XÁC NHẬN CỦA
BAN CHỦ NHIỆM KHOA ĐỊA LÝ**

NGƯỜI HƯỚNG DẪN

TS. Nguyễn Phương Liên

LỜI CẢM ƠN

Trước tiên, tôi xin bày tỏ lòng biết ơn chân thành và sâu sắc đến cô giáo TS. Nguyễn Phương Liên đã tận tình hướng dẫn tôi trong suốt quá trình thực hiện luận văn

Tôi cũng xin gửi lời cảm ơn sâu sắc đến Ban giám hiệu, Khoa sau Đại học, Khoa Địa lí và các Thầy Cô giáo trường Đại học sư phạm Thái Nguyên, Đại học Thái Nguyên.

Sở Giáo dục và Đào tạo tỉnh Vĩnh Phúc, Ban giám hiệu các trường THPT Đội Cấn, trường THPT Hồ Xuân Hương, Tổ bộ môn Địa lí, các Thầy Cô giáo và các em học sinh ở trường thực nghiệm, cùng bạn bè đồng nghiệp và gia đình, những người thân đã tạo điều kiện thuận lợi giúp đỡ tôi trong học tập, nghiên cứu và hoàn thiện Luận văn này.

Cuối cùng, xin kính dâng món quà tinh thần này đến bố mẹ tôi, xin cảm ơn gia đình, bạn bè, đồng nghiệp đã động viên, giúp đỡ tôi trong suốt quá trình học tập và thực hiện đề tài.

Trân trọng cảm ơn!

Thái Nguyên, tháng 04 năm 2015

Tác giả luận văn

Lê Thị Hạnh

MỤC LỤC

Trang

Trang bìa phụ	
Lời cam đoan.....	i
Lời cảm ơn	ii
Mục lục.....	iii
Danh mục các từ viết tắt.....	iv
Danh mục các bảng	v
Danh mục các hình.....	vi
MỞ ĐẦU	1
1. Lí do chọn đề tài.....	1
2. Lịch sử nghiên cứu của đề tài	2
3. Quan điểm và phương pháp nghiên cứu	4
4. Mục tiêu của đề tài, nhiệm vụ nghiên cứu	6
5. Phạm vi nghiên cứu.....	7
6. Cấu trúc đề tài	7
CHƯƠNG 1. CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN CỦA VIỆC TẠO BIỂU TƯỢNG ĐỊA LÍ CHO HỌC SINH BẰNG PTDH QUA DẠY HỌC ĐỊA LÍ TỰ NHIÊN VIỆT NAM Ở TRƯỜNG THPT	9
1.1. Phương pháp dạy học địa lí.....	9
1.1.1. Khái niệm.....	9
1.1.2. Phân loại.....	9
1.2. Biểu tượng địa lí.....	10
1.2.1. Khái niệm.....	10
1.2.2. Phân loại biểu tượng địa lí.....	11
1.2.3. Tính chất cơ bản của biểu tượng địa lí.....	11
1.2.4. Đặc điểm của biểu tượng địa lí.....	13
1.2.5. Vai trò của biểu tượng trong dạy học địa lý	13
1.3. CNTT với dạy học địa lí	14
1.3.1. Vai trò của CNTT đối với dạy học địa lí	14
1.3.2. Một số phần mềm ứng dụng trong tạo biểu tượng địa lí cho học sinh	16

1.4. Một số khái niệm khác	17
1.5. Đặc điểm tâm sinh lí, trình độ nhận thức của học sinh lớp 12.....	18
1.5.1. Đặc điểm tâm lí lứa tuổi	18
1.5.2. Đặc điểm nhận thức.....	18
1.5.3. Đặc điểm về hoạt động và phát triển trí tuệ.....	19
1.5.4. Đặc điểm nhân cách chủ yếu	19
1.6. Đặc điểm chương trình sách giáo khoa Địa lí lớp 12	20
1.6.1. Mục tiêu chương trình địa lí 12	20
1.6.2. Đặc điểm chương trình của SGK lớp 12	21
1.7. Thực trạng dạy học Địa lí ở trường THPT và việc hình thành cho học sinh các biểu tượng địa lí thông qua dạy học.....	22

CHƯƠNG 2. HÌNH THÀNH BIỂU TƯỢNG ĐỊA LÍ CHO HỌC SINH BẰNG PTDH QUA DẠY HỌC ĐỊA LÍ TỰ NHIÊN VIỆT NAM Ở TRƯỜNG THPT.....25

2.1. Xác định hệ thống biểu tượng địa lí trong dạy học địa lí tự nhiên Việt Nam	25
2.2. Con đường hình thành biểu tượng địa lí bằng PTDH trong dạy học địa lí tự nhiên Việt Nam ở trường THPT.....	25
2.2.1. Đối với việc hình thành biểu tượng ký ức	26
2.2.2. Đối với việc hình thành biểu tượng tưởng tượng.....	33
2.3. Phương pháp hình thành biểu tượng địa lí.....	38
2.3.1. Phương pháp truyền thống.....	38
2.3.2. Phương pháp hiện đại	39
2.4. Nguyên tắc hình thành các biểu tượng địa lí.....	41
2.4.1. Sử dụng mô hình động, phim, ảnh... phải đúng lúc, đúng chỗ.....	41
2.4.2. Sử dụng mô hình động, phim, ảnh... phải đủ cường độ.....	41
2.4.3. Sử dụng các phần mềm để thiết kế mô hình động, phim, ảnh... theo hướng phát huy tính tích cực hóa hoạt động của HS	42
2.4.4. Sử dụng mô hình động, phim, ảnh... đảm bảo tính vừa sức của HS.....	42
2.5. Phương hướng sử dụng mô hình động, phim, ảnh... trong dạy học địa lý tự nhiên THPT	43
2.5.1. Sử dụng mô hình động, phim, ảnh... theo hướng minh họa kiến thức	43

2.5.2. Sử dụng mô hình động theo hướng học sinh hoạt động tìm kiếm tri thức mới .	45
2.5.3. Sử dụng mô hình động riêng cho hoạt động nhóm	47
2.6. Quy trình tạo biểu tượng qua dạy học địa lý tự nhiên Việt Nam trong trường THPT bằng các phần mềm điện tử	48
2.6.1. Quy trình chung.....	48
2.6.2. Quy trình thiết kế bài dạy cụ thể trong việc hình thành biểu tượng địa lí tự nhiên Việt Nam ở trường THPT	57
2.7. Thiết kế một số giáo án minh họa	64
2.7.1. Giáo án số 1	64
2.7.2. Giáo án số 2	69
2.7.3. Giáo án số 3	75
CHƯƠNG 3. THỰC NGHIỆM SƯ PHẠM.....	86
3.1. Mục đích thực nghiệm	86
3.2. Nguyên tắc thực nghiệm	86
3.3. Nhiệm vụ thực nghiệm.....	86
3.4. Phương pháp thực nghiệm	86
3.4.1. Địa bàn thực nghiệm.....	86
3.4.2. Thời gian thực nghiệm	86
3.4.3. Đối tượng thực nghiệm.....	86
3.4.4. Phương pháp thực nghiệm	87
3.5. Nội dung thực nghiệm.....	88
3.6. Quy trình thực nghiệm	88
3.7. Kết quả thực nghiệm	91
3.7.1. Về mặt định lượng	91
3.7.2. Kết quả định tính.....	95
KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ	96
1. Kết luận	96
2. Đề xuất kiến nghị	97
TÀI LIỆU THAM KHẢO	98
PHỤ LỤC	

DANH MỤC KÍ HIỆU VÀ CHỮ VIẾT TẮT

Viết tắt	Viết đầy đủ
CNTT	Công nghệ thông tin
ĐHSP	Đại học sư phạm
GV	Giáo viên
HS	Học sinh
KHCN	Khoa học công nghệ
NXB	Nhà xuất bản
THPT	Trung học phổ thông
SGK	Sách giáo khoa
PTDH	Phương tiện dạy học

DANH MỤC CÁC BẢNG

	Trang
Bảng 2.1. Hệ thống biểu tượng trong SGK địa lí tự nhiên Việt Nam THPT.....	25
Bảng 3.1. Những thông tin chung về lớp thực nghiệm và lớp đối chứng.....	87
Bảng 3.2. Phân loại điểm qua bài kiểm tra trong thực nghiệm.....	91
Bảng 3.3. Phân phối tần suất và tần suất lũy tích tổng hợp	92
Bảng 3.4. Tổng hợp tham số	93
Bảng 3.5. Phân loại trình độ học sinh qua bài kiểm tra	93

DANH MỤC CÁC HÌNH

	Trang
Hình 1.1. Sơ đồ sự tương tác giữa GV và biểu tượng địa lí	12
Hình 1.2. Sơ đồ truyền đạt thông tin giữa GV và biểu tượng địa lí.....	13
Hình 2.1. Việt Nam trong các nước Đông Nam Á.....	27
Hình 2.2. Lược đồ vị trí, giới hạn lãnh thổ Việt Nam.....	28
Hình 2.3. Sơ đồ mặt cắt khái quát vùng biển Việt Nam	29
Hình 2.4. Bản đồ địa hình Việt nam	30
Hình 2.5. Lát cắt địa hình Việt Nam	30
Hình 2.6. Lược đồ địa hình Việt Nam.....	31
Hình 2.7. Minh họa địa hình vùng nhiệt đới ẩm gió mùa của Việt Nam.....	31
Hình 2.8. Minh họa địa hình vùng nhiệt đới ẩm gió mùa của Việt Nam.....	32
Hình 2.9. Địa hình chịu tác động của con người	32
Hình 2.10. Mô hình thuyết kiến tạo mảng	35
Hình 2.11. Minh họa biến đổi khí hậu toàn cầu	36
Hình 2.12. Mô hình động cơ chế thủy triều	43
Hình 2.13. Mô hình hoạt động của gió mùa Việt Nam.....	44
Hình 2.14. Mô hình động Hệ Mặt Trời	45
Hình 2.15. Hoạt động của gió fon.....	46
Hình 2.16. Mô hình hoạt động của gió mùa ở Việt Nam.....	46
Hình 2.17. Chọn mẫu vẽ trong Power Point	48
Hình 2.18. Chọn mẫu vẽ tự do	48
Hình 2.19. Chọn hình vẽ	49
Hình 2.20. Chế độ chạy hiệu ứng.....	49
Hình 2.21. Điều chỉnh thứ tự hiệu ứng	50
Hình 2.22. Chạy thử hiệu ứng.....	50
Hình 2.23. Xử lý âm thanh trong Windown Movie Maker.....	51
Hình 2.24. Thêm hiệu ứng trong Windown Movie Maker	52
Hình 2.25. Nhập văn bản trong Windown Movie Maker	52
Hình 2.26. Lưu phim trong Windown Movie Maker.....	53
Hình 2.27. Màn hình khởi động của Macromedia Flash 8.....	53